JOAN F. MIRA

El llibre de Ben Sira

"El món, en realitat, és un desastre: els opressors solen triomfar, els fills no obeeixen els pares, les dones no són de fiar, la carn no hi ha qui la controle, ens agrada massa el vi, els esclaus no treballen, les collites i els ramats són imprevisibles, i tot va de través en la vida. Jesús ben Sira és un home sense fe en el futur, sense il·lusions"

A primeries del segle II abans de Crist, pels anys que nosaltres en diem 190-180 aC, Jesús fill de Sira, fill d'Eleazar, de Jerusalem, va redactar un dels llibres més impressionants de la història. Un llibre incòmode, poderós i pessimista, sobre els fills d'Israel, sobre la humanitat sencera, sobre Déu, el temps i el món. El va escriure en hebreu, però el text original degué circular poc, quasi perdut, i cinquanta anys més tard el nét de Ben Sira va pensar que un llibre així havia d'estar a disposició dels jueus d'Egipte i d'altres llocs que ja no coneixien l'hebreu. Va traduir, doncs, l'obra de l'avi, i aquesta traducció grega és la que després hem conegut com *Eclesiàstic* o *Eclesiastés*, el "llibre de l'assemblea", o "per a l'assemblea", nom amb què figura en el cànon cristià de les Escriptures. A finals del segle XIX se'n va descobrir una còpia incompleta de l'original hebreu, *Qohélet*, en una sinagoga del vell Caire, i després se n'han trobat més fragments entre els manuscrits de Qumran i de Massada. Figura en totes les edicions de la Bíblia, traduït del grec, i n'acaba d'aparèixer una versió italiana de Guido Ceronetti, sota el títol hebreu. Les versions bíbliques de Ceronetti formen ja, segons alguns, "un dels pocs esdeveniments de gran relleu que s'han produït en la literatura italiana dels darrers trenta anys". No certament els embotits d'Umberto Eco, com pensa la gent excessivament crèdula.

La gent excessivament crèdula pensa també que l'optimisme de la història bíblica, l'antiga aliança seguida de la nova aliança, és un fet inqüestionable: Déu ple d'amor ens va posar al paradís, el vam perdre per pura vanitat, ens tocarà patir –al poble elegit, i a tots els pobles– una llarga temporada, però el Senyor vigila, ens corregeix i ens castiga pel nostre propi bé, i finalment ens enviarà el seu fill, l'ungit, els messies, pel qual ens salvarem si fem bondat, i anirem tots al cel. L'infern, ha dit el papa, no existeix, i aquest és el sentit final de l'escriptura santa i de la història. Doncs, no senyor. El sentit final de l'escriptura i de la història també pot ser el que explica l'altre Jesús, el primer, Jesús ben Sira, i el seu llibre. Segons el qual, hem de practicar la saviesa, certament, però sobretot per raons purament pràctiques: obrar mal té males conseqüències, obrar bé sol resultar, a la llarga, molt més profitós, i això és el fonament de la moral. El món, en realitat, és un desastre: els opressors solen triomfar, els fills no obeeixen els pares, les dones no són de fiar, la carn no hi ha qui la controle, ens agrada massa el vi, els esclaus no treballen, les collites i els ramats són imprevisibles, i tot va de través en la vida. Jesús ben Sira és un home sense fe en el futur, sense il·lusions, sense esperança en una altra vida al paradís. Déu ens va crear, això és cert, però no pareix que tinga cap projecte per a nosaltres, cap promesa de felicitat eterna: la vida després de la mort és només un món d'ombres al *xeol*, no molt diferent de l'hades dels grecs. Del cel que després imaginaren els cristians, ni se'n parla: cap noció. Ni de la vinguda d'un futur salvador, messias o qui siga. L'estúpid i el savi tenen el mateix destí, tindran la mateixa mort, i tots dos seran oblidats. La vida és un alè que Déu ens ha prestat i que li hem de tornar. Després, res més. O més ben dit, després vindran unes altres vides que tornaran a repetir els mateixos fets, tornaran a escriure una història: Tot allò que serà, ja ha estat; Allò que es farà ja s'ha fet; No es dóna sota el sol la novetat. Repassen vostès les pàgines del Siràcida, Llibre de Ben Sira, Eclesiàstic, Qohélet, i ja em diran si tota la literatura contemporània ha produït res de més fort. I després, com l'autor, conclouran que no hi ha res més antic i més modern que aquesta saviesa perenne: viure amb seny, fer el bé, no fer mal, i aprofitar els moments d'alegria.